

Ruben Willaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Stationsstraat 18-20 (Dendermonde, Oost-Vlaanderen)

Projectcode: 2020B353
Februari – Maart 2020

ARCHEOLOGIENOTA
BUREAUONDERZOEK (FASE 0)
DEEL 2: PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

Colofon

Ruben Willaert bvba
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteur: Wouter Van Goidsenhoven

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /
De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog: Ruben Willaert, OE/ERK/Archeoloog/2015/00069

© Ruben Willaert bvba, Sint-Michiels-Brugge, 2020

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert bvba.

Ruben Willaert bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

1	Programma van maatregelen.....	6
1.1	Administratieve gegevens	6
1.2	Synthese.....	8
1.3	Gemotiveerd advies.....	9
1.4	Conclusie	9
2	Bibliografie.....	10

FIGURENLIJST

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).	7
---	---

TABELLENLIJST

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.	6
--	---

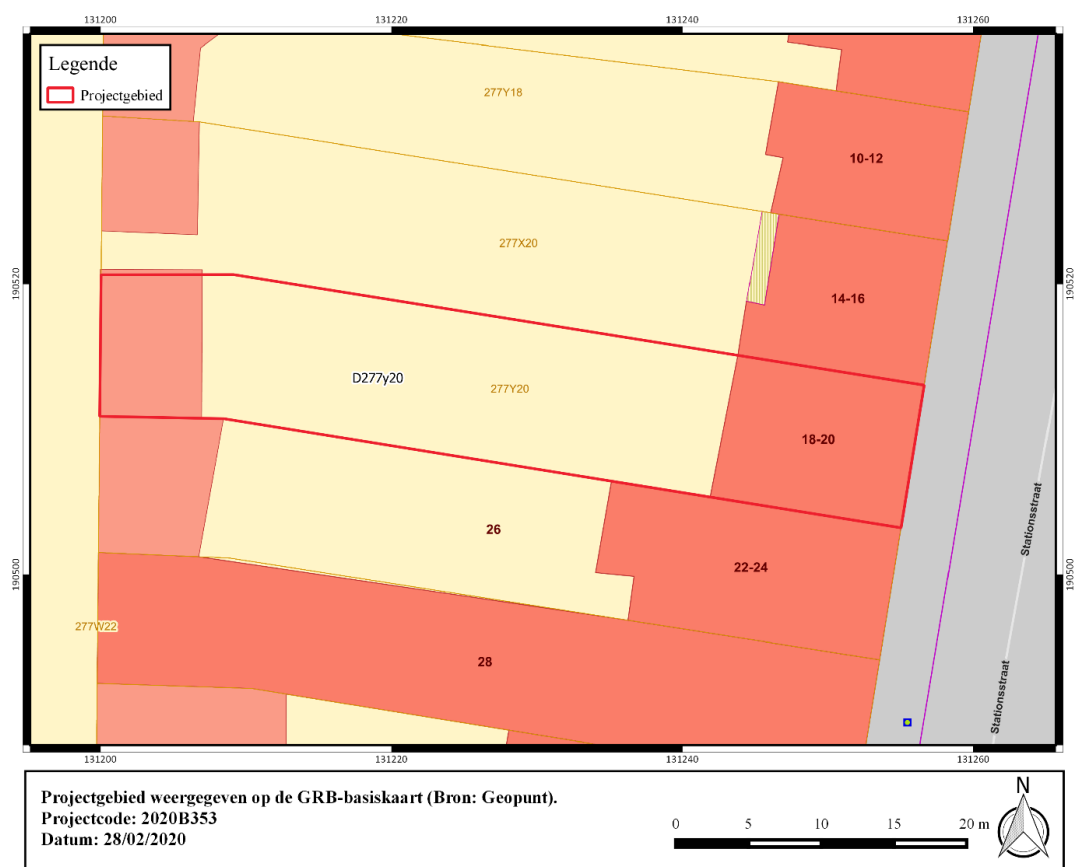

1 Programma van maatregelen

1.1 Administratieve gegevens

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) Het erkenningsnummer van de erkende archeoloog	Ruben Willaert, OE/ERK/Archeoloog/2015/00069	
b) De naam en het adres of maatschappelijke zetel van de erkende archeoloog	Ruben Willaert BV Ten Briele 14 bus 15 8200 Sint-Michiels-Brugge	
c) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	Oost-Vlaanderen
	Gemeente	Dendermonde
	Deelgemeente	/
	Postcode	9200
	Adres	Stationsstraat 18-20 9200 Dendermonde
	Toponiem	Stationsstraat 18-20
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	X _{min} = 131195 Y _{min} = 190488 X _{max} = 131265 Y _{max} = 190537
d) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Dendermonde, Afdeling 1, Sectie D, nr. 277y20 Figuur 1	

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).

1.2 Synthese

De opdrachtgever plant de aanleg van een buitenzwembad en bijhorende infrastructuur aan de Stationstraat 18-20 te Dendermonde. Het onderzoeksgebied is ca. 559 m² groot en wordt heden ingenomen door een woning aan de straatzijde en achterliggende tuin. De gecombineerde oppervlakte van de geplande ingrepen bedraagt 157 m². Het merendeel van deze ingrepen is relatief beperkt in diepgang en omvang. Voor het eigenlijke zwembad dient rekening gehouden te worden met een uitgraving van ca. 1,4 m onder het huidige maaiveld over een oppervlakte van ca. 46 m². De overige ingrepen bereiken een maximale diepgang van ca. 35 cm-mv.

Dendermonde is, zoals het toponiem doet vermoeden, gelegen op de plek waar de Dender en Vondelbeek (of Brabantse beek) uitmonden in de Schelde. De Quartairgeologische kaart geeft ter hoogte van het onderzoeksgebied een profielopbouw weer van Holocene fluviatiele afzettingen die rusten op een sokkel van mogelijks afwezige eolische afzettingen en fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan. Op het lokale hoogtemodel is een licht hoogteverschil te zien tussen het onderzoeksgebied en omliggende percelen. De aard hiervan is niet gekend, mogelijk kan dit in verband gebracht worden met de oudere stadsomwallingen. Vanwege het verstedelijkte karakter van het onderzoeksgebied geeft de bodemkaart geen informatie met betrekking tot bodemopbouw of bewaringscondities. In de ruime omgeving worden vooral zeer natte, soms profielloze, bodems aangegeven. Dit valt vermoedelijk ten dele te koppelen aan de nog bewaarde stadsgrachten.

Uit de beschikbare cartografische bronnen valt af te leiden dat het onderzoeksgebied zich aan de periferie van het laatmiddeleeuwse stadswefsel bevindt. Op de kaart van Jacob van Deventer die dateert van op het eind van de 16^e eeuw is te zien hoe het onderzoeksgebied zich in het zuiden van de stad bevindt, ter hoogte van de bestaande stadsomwalling. De Dendermondse stadsomwallingen maken een hele evolutie door tot ze uiteindelijk relatief laat worden opgegeven in de tweede helft van de 19^e eeuw, wanneer het Belgisch leger een nieuwe strategische doctrine implementeert, namelijk deze van de ‘Nationale Reduit’ ofte ‘Fort Antwerpen’. Op het de Sanderuskaart is te zien dat het onderzoeksgebied zich in de 17^e eeuw bevindt ter hoogte van een vooruitgeschoven ravelijn, omgeven door een omvangrijk grachtlichaam. De 18^e eeuwse Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden geeft een gelijkaardig beeld. Opmerkelijk is dat aan de stadskant van het aanwezige ravelijn een weg loopt. Ten noorden van het onderzoeksgebied is een gebouw afgebeeld. Ook op 19e-eeuwse bronnen is een vergelijkbaar beeld te herkennen, de stad maakt dan deel uit van de zgn. ‘Wellington-barrière’. Onder impuls van de Engelsen worden na het congres van Wenen in België drie parallelle linies van versterkte steden ingericht om een antwoord te kunnen bieden op een eventuele invasie vanuit Frankrijk in de toekomst. Op de Popp-kaart is militaire infrastructuur doorgaans niet weergegeven. Ook op een topografische kaart van op het eind van de 19^e eeuw situeert het onderzoeksgebied zich ter hoogte van de stadsversterkingen. Het terrein ligt nu niet langer ter hoogte van een ravelijn maar een bastion, een uitstulping op de vaste verdedigingslijn. Zowel ten oosten en westen van het onderzoeksgebied zijn vooruitgeschoven ravelijnen ingericht. Vandaag de dag zijn nog grote delen van deze stadsgrachten te herkennen in het grondplan van de stad. Ten zuiden van het onderzoeksgebied werd in 1837 het eerste station geopend dat werd verbonden met de lijnen 52, 56, 57 en 60.

Ter hoogte van het onderzoeksgebied zijn geen archeologische vindplaatsen gekend. De gekende waarden in de ruimere omgeving van het onderzoeksgebied betreffen hoofdzakelijk resten van wonen en werken binnen de laatmiddeleeuwse en vroegmoderne stad. Ten noordoosten van het onderzoeksgebied, aan de Leopold II-laan werd recent een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd op een vergelijkbare locatie. Hierbij werden niet zo zeer sporen waargenomen maar bestond het relevante erfgoed eerder uit verschillende lagen en was

vooral de verticale stratigrafie van belang om een reconstructie te maken van verschillende activiteiten binnen de grenzen van het toenmalige onderzoeksgebied. Het gros van de verschillende waargenomen archeologisch relevante pakketten kan in verband gebracht worden met de oudere stadsomwalling en het slechten van de grachten om het terrein bouwrijp te maken. Het geassocieerde vondstmateriaal dateert uit de late middeleeuwen of vroegmoderne periode¹.

Concreet dient ter hoogte van het onderzoeksgebied uitgegaan te worden van een trefkans inzake archeologisch erfgoed. De verwachting bestaat in hoofdzaak uit resten van de laatmiddeleeuwse en vroegmoderne defensieve infrastructuur van de stad Dendermonde. Met betrekking tot eventueel bewaarde artefactensites die het stichten van de stad voorafgaan is er, vanwege het verstedelijkte karakter, geen verwachting. Desondanks de beschreven trefkans wordt bijkomend onderzoek als weinig zinvol beschouwd vanwege de beperkte impact van de geplande werken en de relatief kleine oppervlakte waar de geplande ingrepen wel een relevante diepte bereiken.

1.3 Gemotiveerd advies

Met betrekking tot de geplande werken aan de Stationstraat te Dendermonde worden geen verdere onderzoeksdaden aanbevolen. Het voornaamste argument om af te zien van verder onderzoek zijn de vorm en beperkte diepgang van de meerderheid van de geplande werken. Het merendeel van de geplande werken omvat de realisatie van nieuwe paden. De maximale ontgravingsdiepte hiervoor is 35cm onder het huidige maaiveld. Vanwege het verstedelijkte karakter van het onderzoeksgebied kan redelijkerwijs aangenomen worden dat de impact hiervan op het bodemarchief minimaal zal zijn. Hoewel slechts indicatief voor het huidige onderzoeksgebied heeft het onderzoek aan de Leopold II-laan aangetoond dat de toplaag van het bodemprofiel doorgaans bestaat uit een relatief recente laag geroerde grond. Met betrekking tot de aanleg van het zwembad dient rekening gehouden te worden met een ingreep van ca. 1,4m onder het maaiveld over een oppervlakte van ca. 46m². Vanwege de verwachting inzake restanten van stadvesten is deze oppervlakte veel te beperkt. Nooit zal er op dergelijk beperkte oppervlakte bijkomend onderzoek leiden tot enige kenniswinst. Vanwege de zeer beperkte kans op wezenlijke kenniswinst dient dan ook afgezien te worden van bijkomende onderzoeksdaden.

1.4 Conclusie

De initiatiefnemer plant de sloop van bestaande tuininfrastructuur en de realisatie van een nieuw buitenzwembad en nieuwe tuinelementen. Hoewel het bureauonderzoek heeft aangetoond dat ter hoogte van het projectgebied uitgegaan dient te worden van een trefkans inzake resten van de middeleeuwse en modernere stadsomwalling zijn de geplande ingrepen te beperkt in oppervlakte om nog te kunnen leiden tot enige kenniswinst. Vanwege dit beperkte ruimtelijk kader wordt een doorlopend onderzoekstraject als weinig zinvol beschouwd.

¹ Vervoort R., 2018, Dendermonde-Leopold II-Laan: Prospectie met ingreep in de bodem, Nota 2018E290, Rapporten van Erfpunt-cel onderzoek 96, pp. 76

2 Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2020

AGIV

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

Van Ranst, E. & Sys, C. 2000. Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen. Universiteit Gent.

Vervoort R., 2018, Dendermonde-Leopold II-Laan: Prospectie met ingreep in de bodem, Nota 2018E290, Rapporten van Erfpunt-cel onderzoek 96, pp. 76